

UKM 06/12 Trosfrihet og religiøse minoriteter

For om ett lem lider, lider alle de andre med. Og om ett lem blir hedret, gleder alle de andre seg. Dere er Kristi kropp, og hver av dere et lem på ham.

(1. Kor 12, 26-27)

I Apostelgjingene kap. 6-7 fortelles det om Stefanus som gikk rundt og fortalte at Jesus var frelseren. Tilhørerne ble så provoserte og sinna over det de hørte at de steinet han til døde. Stefanus ble den første i en lang rekke kristne, som er blitt drept på grunn av sin tro. 2. juledag er Stefanusdagen i Den norske kirke hvor vi minnes kirkens første martyr.

Hannah S. ble født i 1988 i Nord-Korea. 1993 døde moren og hun ble plassert hos sin mormor. Faren giftet seg på nytt og forsvant ut av Hannahs liv for godt. Da Hannah var 17 år ble hun en kveld stoppet av politiet fordi hadde glemt identifikasjonspapirene sine, og dermed havnet hun i fengsel. Etter en uke slapp politiet henne fri. Da hadde Hanna gjennomgått mye vondt som hun ikke klarer å fortelle om til noen.

Bestemoren hadde en søster i det østlige Kina, og en gang hun hadde vært på besøk, kom hun tilbake til Nord-Korea med en bibel i veska si. På uforklarlig vis ble Bibelen oppdaget av naboene, og bestemoren ble kalt inn til forhør og Bibelen ble tatt fra henne. Denne hendelsen, og tiden i fengselet, styrket Hannahs ønsket om å flykte ut av landet for godt.

Desember måned i 2006 var kjølig og snøtung. Tirsdag den 27. desember 2006 var en usedvanlig bitende kald dag, med temperatur på under minus 20 grader. Tumen-elven var tilfrosset, og Hanna og bestemoren hadde penger klar for bestikkelse av grensevakten på nordkoreansk side. På et gitt tidspunkt på natten møtte de den nordkoreanske grensesoldaten. Etter en hemmelig avtale gav de ham 5 000 kinesiske yuan (ca 800 dollar) og snek seg i mørke klær over den glatte elveisen.

Neste dag kom de til bestemorens søster, og de ble boende der i seks måneder. Den gamle søsteren var kristen, og her fikk de også kontakt med menigheten hennes. I juli 2007 ble Hanna og bestemor døpt i Kina.

Nå la Hannah og bestemoren i vei på deres livs lengste reise fra øst til vest gjennom hele Kina og til nabolandet Laos. I 2010 fikk de sammen med ni andre flyktninger, hjelp til å reise til Seoul i Sør-Korea. Hannah er nå student og hennes drøm er å ta eksamen i økonomi, få seg arbeid og stifte familie.

Kilde: Ropet fra Øst 5-2010

Topp 10-listen over land hvor kristne forfølges i 2012:

Topp 10-listen over land hvor kristne forfølges i 2012:

1. Nord-Korea
2. Afghanistan
3. Saudi-Arabia
4. Somalia
5. Iran
6. Maldivene
7. Usbekistan
8. Jemen
9. Irak
10. Pakistan

Kilde: Opendoors.no
Religionsfrihet

Religionsfrihet skal ha rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og

1. **Enhver skal ha rett til tankefrihet, samvittighetsfrihet og religionsfrihet. Denne rett skal omfatte frihet til å bekjenne seg til eller anta en religion eller tro etter eget valg, og frihet til å utøve sin religion eller tro gjennom gudstjeneste, iakttagelse av religiøse skikker, andaktsøvelser og undervisning.**

2. **Ingen må utsettes for tvang som vil kunne innskrenke hans frihet til å bekjenne seg til eller anta en religion eller tro etter eget valg.**

3. **Friheten til å utøve en religion eller tro skal ikke være gjenstand for andre begrensninger enn slike som er foreskrevet i lov og som er nødvendig for å beskytte den offentlige sikkerhet, orden, helse eller moral, eller andres grunnleggende rettigheter og friheter.**

Artikkel 18 i FNs Konvensjonen om sivile og politiske rettigheter

Vil du vite mer?
Stefanusalliansen.no

Vil du vite mer?
Stefanusalliansen.no
amnesty.no

globalis.no
op.no/smr/
amnesty.no
jus.uio.no/smr/

En forfulgt kirke

Nord-Korea topper listen over land i verden hvor forfølgelse av kristne er verst. I om lag 50 land i verden forfølges og /eller diskrimineres kristne for tros skyld. I Norge opplever kristne ungdommer kanskje å bli mobbet litt fordi de er kristne, men de bor likevel i et av de landene i verden hvor religionsfriheten og ytringsfriheten er størst. Det gjør at det er lett å glemme at det ikke er noen selvfølge i verden i dag å kunne snakke åpent om troen sin uten å risikere å bli drept, kastet i fengsel eller å miste jobb- og utdanningsmuligheter.

Dessverre gjelder det Paulus skrev om for nesten 2000 år siden fortsatt for veldig mange kristne i dagens verden: *Vi er alltid presset, men ikke knekket, vi er rådville, men ikke rådløse, forfulgt, men ikke forlatt, slått ned, men ikke slått i hjel. Vi bærer alltid Jesu død med oss i vår egen kropp, for at også Jesu liv skal bli synlig i den. For ennå mens vi lever, blir vi stadig overgitt til døden for Jesu skyld, for at også Jesu liv skal bli synlig i vår dødelige kropp. Slik er døden virksom i oss, men livet i dere.* (Kor, 4, 8-12)

I land som Pakistan og Iran forfølges kristne på grusomme måter. Også i de muslimske landene i Midtøsten finnes mange eksempler på at kristne blir pint og plaget. I Nigeria opplever kristne at deres hus og kirker blir brent. I India opplever dalitene (de kasteløse) å bli grovt diskriminert. Dalitbarn opplever å må sitte på gulvet bakers i klasserommene og vaske doene på skolen, mens de andre har friminutt. 90 % av de kristne i India er daliter. De diskrimineres av den hinduistiske majoriteten – men det finnes også eksempler på at daliter diskrimineres i kirkene. I India opplever også den muslimske majoriteten å bli diskriminert. Dessverre kunne vi gått jorda rundt og funnet mange flere eksempler.

Klarer vi som er kristne i Norge lukke øynene for at mange av våre trossøsken blir diskriminert, trakassert – ja til og med drept for sin kristne tros skyld? Vi tilhører jo det sammen kristne fellesskapet, og når noen andre lider skal vi lide med. Gjør vi det? Hvorfor fastholder folk sin tro – også under tortur – når de risikerer livet? Hva kan vi i Norge gjøre for å hjelpe dem som forfølges?

Ikke bare kristne forfølges

Religionsfriheten er en av de menneskerettighetene som krenkes oftest. Kristne er den gruppa i verden som forfølges mest, og dette skjer særlig i land hvor kristne er en minoritet. (sjekk mer her: <http://blogs.vancouversun.com/2012/05/02/christians-persecuted-most-muslims-second-study/>)

Men det er viktig å være klar over at det ikke bare er kristne som forfølges, men også mennesker som har en annen religiøs tro – eller ingen tro. I land hvor religionsfriheten ikke respekteres, er det som regel også andre minoriteter som forfølges. Det gjelder ikke bare mennesker med en annen religion enn flertallet i befolkningen, men folk forfølges og plages også fordi de tilhører en etnisk minoritet, politisk opposisjon eller på grunn av seksuell legning. Kvinner diskrimineres også i de fleste land i verden.

Hvorfor skal vi som kristne ungdommer i Norge skal bry oss om de som forfølges for sin tros skyld? Hva handler egentlig religionsfrihet om, hvorfor skjer diskriminering og forfølgelse og hva kan vi gjøre for å fremme trosfriheten i Norge og i andre deler av verden?

Hva er religionsfrihet?

FNs menneskerettighetserklæring slår fast at alle mennesker har rett til å fritt velge sin tro – eller ingen tro. Vi har rett til også å vise vår tro offentlig gjennom religiøse bygg, gudstjenester og andre aktiviteter.

Men dersom religionen skader andre mennesker og fører til alvorlig offentlig uro har myndighetene rett til å begrense religionsutøvelsen. Foreldre har også rett til å påvirke barns tro (det gjør vi jo i vår kirke når vi bærer dem til dåp). Religionsfriheten er altså ikke absolutt.

Nestekjærligheten oppfordrer kristne til å bry oss om vår neste, uansett tro og kultur. Derfor er kampen for forfulgte kristnes rettigheter alltid forbundet med kampen for trosfrihet og menneskerettigheter generelt. Vårt engasjement for dødsdømte kristne i for eks. Iran og Pakistan henger derfor sammen med kirkens arbeid for asylsøkeres rettigheter i Norge og for at muslimer skal ha rett til å bygge moskéer i vårt land.

Mellomkirkelig Råd og Islamsk Råd Norge kom i 2007 med en felles erklæring hvor begge parter anerkjenner retten til å skifte tro (konvertere). Selv om ingen av oss gleder oss over at noen forlater vårt trossamfunn og går over til et annet, er det veldig viktig å holde fast på at alle mennesker har rett til selv å velge sin tro og at ingen skal hindre dem i å skifte tro. Derfor skal også vi som kirke respektere at noen forlater kristendommen og for eksempel blir muslimer. På samme måte vil Islamsk Råd Norge respektere muslimer som blir kristne. Dette er et viktig signal til de land hvor kristne konvertitter diskrimineres og risikerer forfølgelse og dødsstraff.

Her i Norge har kirken engasjert seg for at muslimske asylsøkere som konverterer til kristendom mens de er i Norge, ikke må tvangssendes tilbake til land hvor de risikerer å bli forfulgt. Skal kirkens arbeid for forfulgte kristne bli troverdig, må vi bry oss om alle som får sine menneskerettigheter krenket, uansett hvor de bor. Derfor må kirken også støtte muslimer som ønsker å bygge moskéer i Norge.

Både politiske og religiøse myndigheter, institusjoner (for eks. skoler og helsevesen) og vanlige folk diskriminerer – mer eller mindre alvorlig. I noen land er det lov ut fra landet lover å diskriminere visse grupper. Noen ganger skjer det for å beskytte sårbare grupper, andre ganger fordi man ikke gir alle innbyggerne de samme rettighetene ut fra en forståelse om ulikt menneskeverd.

Hvorfor diskrimineres noen grupper?

Det ble sagt i innledningen at de som diskrimineres ofte er minoriteter. Hvorfor skjer det? Er det fordi vi har problemer med å tåle dem som er annerledes enn de fleste andre? Mye diskriminering har bakgrunn i at vi så lett skiller mellom «oss» (flertallet, de vanlige, de normale) og 'de andre' (de som er få, annerledes). Dette gjør vi nok oss alle skyldige i til hverdags, de som er annerledes enn oss selv, blir lett sett litt ned på. Ofte handler det om at vi ikke kjenner dem, ikke forstår kulturen deres eller ikke er enig i den religionen eller det politiske syn de har. Dette finner vi igjen i skepsisen til innvandrere, romfolk, homofile og andre minoriteter hos oss. Når jødiske og muslimske barn mobbes i skolen skyldes det at slik fremmedfiendtlighet er ganske utbredt også i det norske samfunnet.

Men slike holdninger er i helt strid med et kristent menneskesyn. Jesus lærte oss at alle mennesker har samme verdi. Gud elsker alle like mye. Det kristne menneskeverdet kan ikke graderes. Hvis vi verdsetter noen mennesker mer enn andre, synder vi. Apartheidsystemet og rasisme viser oss at vi selv i kristne samfunn har kunnet bomme grovt på hva Jesus lærte oss. Når vi kjemper mot forfølgelse og diskriminering, møter vi også våre egne fordommer. Selv om det er ekstremt langt fra dødsstraff for de som konverterer fra islam til kristendom til mobbing av de som er litt annerledes hos oss, må vi spørre oss om det i bunn og grunn handler om at vi ikke tåler dem som er annerledes enn oss selv.

Norge er et demokrati hvor myndighetene i all hovedsak beskytter innbyggernes menneskerettigheter og hvor vi har tillitt til de som har politisk og religiøs makt. Det norske samfunnet bygger på at alle skal ha like rettigheter. Men slik er det ikke for de fleste mennesker i verden.

Trosfrihet henger sammen med demokrati

De land hvor religionsforfølgelsen i dag er verst er ikke demokratier, og maktøverne er avhengig av enkelte eliter og grupper for å holde på makten sin. Historien har vist at under autoritære regimer betyr den individuelle friheten lite. De politiske myndighetene undertrykker store deler av befolkningen – og svært ofte i særlig grad minoriteter – for å holde på sin makt. Religiøse og politiske minoriteter er ofte i opposisjon til myndighetene. Myndigheter som ønsker full kontroll over befolkningen liker naturlig nok ikke uromønter og folk som skiller seg ut fra den lojale eller tause massen. Slik var det både under nazismen og kommunismen – og slik er det også i mange av dagens autoritære stater. I mange av disse statene er de kristne er ørlite mindretall, men de står ofte for et annet menneskesyn enn maktøverne og de kan ha forbindelser til kristen trossøsken i utenfor landet. Alt dette gjør dem til en trussel for dem som sitter med makten.

Religiøse minoriteter, enten de tilhører helt andre religioner, eller har avvikende syn innenfor den dominerende religion, er sårbare for diskriminering og forfølgelse også fra religiøse maktøvere.

Hvordan snakker vi om forfølgelse

Det kristne budskapet er provoserende for mange. I Det nye testamentet snakkes det mye om at fortellingen om Jesu oppstandelse er anstøtelig, og at vi kristne må regne med å bli forfulgt for Evangeliets skyld. Men det er ikke slik at det alltid er selve den kristne troen som gjør at kristne forfølges. Ofte kan det skyldes det andre forhold.

Der hvor det er alvorlig kristendomsforfølgelse er de kristne oftest en minoritet i samfunnet. Og særlig i tider med store sosiale og politiske endringer eller når regimer sitter uttrykt, blir minoriteter ekstra sårbare. Det gjelder ikke bare de kristne.

Mange kristne i Midtøsten ber oss om at vi *ikke* kaller dem for en «minoritet». Selv om de tallmessig er det i dag, har de en lang historie i Midtøsten. Kristendommen oppstod her og kristne har spilt veldig viktig kulturell rolle i denne del av verden i 2000 år. Hvis vi kaller dem for minoriteter kan vi være med på bekrefte forestillinger om at de er små særgrupper i samfunnet, at de liksom ikke hører

til der. Vi kan være med på å forsterke en «vi» – «de» holdning som i neste omgang kan føre til at de faktisk blir diskriminert og forfulgt. For eksempel kopterne (ortodokse kristne) i Egypt ønsker å bare være koptere (ordet kopter betyr egypter) – som en naturlig del av samfunnet.

Noen steder for eksempel i Syria, befinner de kristne seg i skvis mellom et autoritært regime og opposisjonsgrupper. Minoriteter er utsatte for å bli brukt som brikker av regimer i et spill om makten. Derfor må vi også være varsomme med hvordan vi omtaler de kristens situasjon i offentligheten. Vi må passe på så vi ikke sier ting i media som kan sette de kristne i en enda vanskeligere situasjon.

I en del muslimske land, som for eksempel Irak, diskrimineres kristne fordi de forbindes med det kristne Vesten. Over en million kristne har forlatt Irak etter den amerikanske invasjonen. Kristne forlater også andre muslimske land i fordi de blir brikker i 'kampen mot terror' og den påståtte sivilisasjonskonflikten mellom den muslimske verden og det kristne vesten. Noen vestlige misjonsgrupper – ofte med utgangspunkt i USA – bruker også et «krigsspråk» hvor de driver kristen misjon i kamp mot det «onde islam». Dermed kan de være med å forsterke eksisterende spenninger mellom kristne og muslimer. Men vi har også eksempler på at de skaper slike konflikter i lokalsamfunn hvor kristne og muslimer i generasjoner har levd fredelig sammen.

Det hender i blant at media bruker betegnelsen «forfølgelse» av kristne hver gang kristne er involvert i voldelige episoder i muslimske land. Men når sakene blir undersøkt kan det vise deg at det ikke hadde noe med tro å gjøre, men med simpel kriminalitet og /eller provokasjon fra kristne selv. Derfor må vi alltid undersøke hva som faktisk har skjedd før vi påstår at en sak er kristenforfølgelse. Konfliktene kan handle om kulturforskjeller, for eksempel giftemål og kjærester på tvers av aksepterte grenser eller ordinære nabotvister som eskalerer til voldsbruk.

Vi har derfor som kirke et stort ansvar for hvordan vi snakker om overgrep mot kristne. Vi må undersøke hva som virkelig har skjedd før vi kaller det overgrep mot og forfølgelse av kristne.

Kan vi leve fredelig sammen?

Når vi som kristne engasjerer oss i kampen for trosfrihet, er det fordi vi mener at religionsfrihet er en utrolig viktig rettighet. Alle må ha frihet til å velge sin egen tro. Og kirken har en grunnleggende tro på at mennesker med ulik kulturbakgrunn kan leve fredelig sammen. Historien har mange eksempler på at det er mulig. Det normale i verden har vært – og er fortsatt - at befolkningen i et land består av mange ulike folkegrupper med ulik religion og kultur. Norge, hvor 90 % er kristne og «etnisk» norske er ganske sært hvis vi sammenligner oss med de fleste andre land i verden.

De finnes mange eksempler på at kristne og muslimer lever fredelig sammen, også i Midtøsten. Men media liker konflikter og forteller derfor ikke så mye om «vanlig» fredelig sameksistens mellom kristne og muslimske naboer. Media forteller også sjelden om at de kristen som emigrerer fra for eksempel Egypt og Det palestinske området i dag *selv* sier at de ikke reiser på grunn av muslimene men fordi materielle levekårene er så elendige og de ønsker utdanning og et bedre liv i Vesten.

Hvorfor bry seg? Hva kan vi gjøre?

Arbeid med religionsfrihet og forfulgte kristne er sammensatt og vanskelig. Hva kan vi som kristne ungdommer i Norge kan gjøre for å sikre religionsfriheten og støtte dem som lider for sin tros skyld.

Utfordring spørsmål til samtale i komiteen:

- Trenger vi å engasjere oss for andres trosfrihet?
- Hvordan angår det oss som kirke at andre kristne forfølges?
- Skal kristne arbeide mer for kristnes trosfrihet enn andres?
- Kan kristen misjon og arbeidet for religionsfrihet spille på samme lag?
- Hvordan kan vi på gode måter engasjere oss for forfulgte, når det er vanskelig å vite hva som egentlig skjer? For eksempel forenklede fremstillinger i media.
- Hvordan kan vi som lokalkirke/ungdomsmiljø engasjere oss?
- Hvordan kan vi bruke sosiale medier på gode måter, som ikke skader?

Vedlegg

1. «Nå skal Norge hjelpe verdens forfulgte kristne» Reportasje fra Vårt Land 4.september 2012
2. Utdrag fra Reiserapport fra kirkelegasjon til Midtøsten i mars 2012
3. Verdenskart om forfølgelse
4. Uttalelse om konvertering fra MKR og IRN
5. Religionsforfølgelse – artikkel fra Vårt land 16.juni 2012

Vedlegg 1

Foto: NTB scanpix Publisert i Vårt Land: 4.september 2012 Astrid Dalehaug Norheim

Norge skal hjelpe verdens forfulgte kristne

Nå skal ambassadene jevnlig rapportere om brudd på trosfrihet og ansatte i Utenriksdepartementet får egen veileder om religionsfrihet.

Trosfrihetsprosjektet

Kristne organisasjoner, kirkesamfunn og menneskerettighetsorganisasjoner har i flere år oppfordret regjeringen til å vie forfulgte kristne større oppmerksomhet. I november i fjor offentliggjorde utenriksminister Jonas Gahr Støre at departementet ville definere kristne minoriteter som eget prosjekt. Særlig oppmerksomhet skal vies «religiøse minoriteter i land under brå samfunnsmessig endring», heter det i det opprinnelige prosjektdokumentet.

Utenriksdepartementet bad i februar i år en rekke norske utenriksstasjoner om å kartlegge situasjonen for minoriteter. Bestillingen gikk blant annet til norsk utenriksstjeneste i Marokko, Jordan, Algerie, Saudi-Arabia, Libya, Libanon, Irak, Tyrkia, Pakistan og Kina, samt flere land i Mellom-Europa. I rapportene ble det foreslått konkrete tiltak og synspunkter om hva man fra norsk side bør unngå å gjøre overfor hver minoritet. Hvilke tiltak er ikke kjent.

I dag reiser utenriksminister Jonas Gahr Støre (Ap) til Kairo hvor han blant annet vil ta opp situasjonen for den koptiske minoriteten når han møter Egypts nye politiske ledelse.

Forfulgte religiøse minoriteter vil få en langt større oppmerksomhet i Utenriksdepartementet (UD) fremover gjennom utenriksministerens nye minoritetsprosjekt. Støre har merket seg det sterke engasjementet for forfulgte kristne blant trosfeller i Norge.

– Det er åpenbart at de religiøse minoritetene vies spesiell oppmerksomhet i prosjektet, og blant dem er de kristne helt sentrale, sier Støre.

Vil ta opp saker. Nå forteller utenriksministeren om en rekke tiltak departementet vil gjøre som skal styrke Norges innsats for religionsfrihet i andre land:

* Ambassader har rapportert hjem om status for religiøse minoriteter i sine land og har blitt bedt om å være oppmerksomme på området fremover. Norske diplomater skal styrke den diplomatiske innsatsen ved å ta opp og følge opp spørsmål om minoriteters stilling.

* Norge kommer til å ta opp minoriteters stilling i internasjonale fora, for eksempel i FNs menneskerettighetsråd. Med økt kompetanse på tros- og livssyn vil Norge også være mer aktiv når FNs menneskerettighetsråd evaluerer situasjonen land for land. Norge vil engasjere seg sterkere i arbeidet med strategier for å forhindre religiøs diskriminering og vold.

* Det lages et eget veiledningshefte om religionsfrihet «slik at den enkelte embetsmann og -kvinne kan føle en trygghet når man tar opp spørsmål som ofte er følsomme», sier Støre.

Tidligere har UD laget en tilsvarende veileder om lesbiske, homofile, bifile og transpersoners rettigheter (LHBT).

* Til våren vurderer Støre å invitere til en internasjonal konferanse eller seminar i Oslo.

«**Ekstra høye krav**». Prosjektet omfatter flere avdelinger i Utenriksdepartementet.

– Det har således en bred rekkevidde, sier Støre.

– *Har utenriksstjenesten høy nok kompetanse på religionsfrihet?*

– De har høy nok kompetanse på universelle menneskerettigheter. Det er en del av opplæringen og praktiseringen når man jobber i Utenriksdepartementet. Det har ikke vært vanskelig å skape interesse for dette spørsmålet.

Arbeidet med religionsfrihet setter ekstra høye krav til diplomater, sier Støre.

– På noen områder er strategien å lage oppmerksomhet og støy for å få oppmerksomhet på en sak. Andre ganger er minoriteter vakttsomme mot å bli definert og fremhevet som minoriteter, fordi det forsterker en sårbar stilling de allerede har, sier Støre og viser til kopterne i Egypt.

– De er opptatt av å bli behandlet som egyptere og vil ikke bli trukket ut som minoritet.

Tar opp kopteres situasjon. Støre vil ta opp religionsfrihet når han i dag møter den politiske ledelsen i Egypt, hvor det er bekymring for en økende islamisering av landet med påfølgende press mot koptere.

– Jeg vil gi uttrykk for at vi har sett eksempler på stigmatisering, diskriminering og til og med vold mot religiøse minoriteter. Dette følger det internasjonale samfunnet nøye og vil definere hvordan vi forstår det nye Egypt. Jeg har ikke inntrykk av at den politiske ledelsen i Egypt har vanskeligheter med å forstå budskapet, men de trenger å høre det.

Forfulgte kristne. Støre offentliggjorde i Stortingets spørretime i november i fjor at Utenriksdepartementet kommer til å definere et eget prosjekt med «et særlig fokus på de kristne minoritetene».

– *Nå blir prosjektet definert som et minoritetsprosjekt med særlig oppmerksomhet på religiøse minoriteter. Skal det ikke lenger ha særlig oppmerksomhet på de kristne minoritetene?*

– Dessverre gir det seg selv at det er fokus på kristne minoriteter, for de er utsatt i en rekke land. Det må vi ta som en realitet. Det er ikke unaturlig at vi som kommer fra en kristen kulturkrets har en spesiell følsomhet overfor dette. Mange i kristne miljøer i Norge er urolige, vi ser hva som skjer og vi har våre kontakter. Vi ser også at minoritetsproblematikken peker mot andre religiøse grupper som ahmadiyya og bahai. Den er også knyttet til seksuelle minoriteter.

Støre varslet i november i fjor at han ville komme tilbake til Stortinget og orientere om hvordan arbeidet med prosjektet skulle organiseres.

– *Når vil du informere Stortinget?*

– Vi vil finne en passende måte å gjøre det på i nærmeste fremtid.

Vedlegg 2

Utdrag fra rapport fra Dnks delegasjonstur til Midtøsten

18.-26. mars 2012 v/Berit Hagen Agøy

Formål med reisen

En delegasjon fra Den norske kirke besøkte Midtøsten i mars 2012. Formålet var å følge opp Kirkemøtets vedtak i saken *Kyrkjene i Midtausten og vårt ansvar* (KM sak 09/08) ved å besøke Den norske kirkes samarbeidspartnere og å oppdatere oss på situasjonen i regionen. Gjennom møter med kirkeledere, religiøse institusjoner og organisasjoner, politikere og akademikere, ønsket vi å lytte og lære mer om hvordan de kristne i Midtøsten har det i en situasjon med omfattende politiske og sosiale omveltninger. Reisen skulle spesielt styrke samarbeidet med vår samarbeidskirke, Den evangelisk lutherske kirke i Jordan og Det hellige land. Hensikten med denne rapporten er å kort summere opp noen få av de mange tema som ble drøftet under reisen.

De kristnes situasjon

Reisen bekreftet den kritiske situasjonen mange kristne i Midtøsten befinner seg i. Det ble derfor satt stor pris på at Den norske kirkes ledelse foretok et slikt solidaritetsbesøk og var åpne for å lytte til hvordan kristne i regionen *selv* opplever sin situasjon i dag. Vi møtte kristne som bad om vår medfølelse og forbønn – og dernest konkret praktisk og økonomisk støtte. «Vi er lemmer på samme Kristi legeme, bundet sammen i den globale kirke. Vi trenger hverandre», fortalte de oss. Reisen ble en bekreftelse på viktigheten av de oppfordringer Kirkemøtet gav oss i 2008.

Det faktum at den kristne befolkningen i Midtøsten reduseres, i flere land dramatisk, har de siste årene blitt mer og mer kjent i vestlige land. Engasjementet har også nådd bredere ut offentlig, og både politikere og journalister har engasjert seg i saken. Etter hvert ser man at det er mange aktører med svært ulike interesser som deltar i diskursen om det kristne exodus fra Midtøsten.

En skal være forsiktig med å generalisere situasjonen for de kristne i Midtøsten. Men det finnes noen fellestrekk - som for eksempel at migrasjonen av kristne forklares av *dem selv* med at de reiser for å skaffe seg bedre levekår. Mange kristne ungdommer reiser til Vesten for å få utdanning og arbeid. I de palestinske områdene og i Egypt oppgis også misnøye med den israelske okkupasjonen og usikre politiske forhold som en viktig årsak til emigrasjon. Få av dem vi møtte, oppgav muslimsk aggresjon mot kristne som emigrasjonsgrunn. Tvert imot, det ble ofte nevnt at dette *ikke* var tilfelle.

De kristne er få i antall, men ofte blant de mest ressurssterke, og de har flere forbindelser i Vesten enn muslimer. Derfor er det enklere for dem å emigrere. Dette etterlater inntrykk av at kristne emigrerer i større grad enn muslimer, noe som ikke nødvendigvis er sant. Flere la vekt på, ikke minst i de palestinske områdene og i Egypt, at de som har anledning til å emigrere gjør det, både kristne og muslimer.

Uansett årsak tapper migrasjonen kirkene for ungdom og fører til motløshet med tanke på framtida. Kirkene fortsetter sitt imponerende diakonale arbeid og skolearbeid. Ikke minst i Gaza gjør det inntrykk å se det omfattende sosiale arbeidet kirkene driver under ekstremt vanskelige forhold. Og mange kristne er med rette stolte over å være kristne. Mens de historiske kirkene mister oppslutning på grunn av emigrasjon, opplever man i Israel en gledelig vekst i messianske (Jesus-troende) jøder. De har det imidlertid vanskelig på grunn av en splittet lojalitet mellom det jødiske og det kristne fellesskapet. De ønsker fortsatt å være en del av det jødiske samfunnet, samtidig som de utfordres til

å knytte nærmere relasjoner med de historiske kirkene. De økumeniske relasjonene mellom de historiske kirkene, de evangelikale menighetene og Jesus-troende jøder er tidvis krevende.

Mange kirkeledere vi møtte, var opptatt av å nyansere bildet vestlige medier skaper av de kristnes situasjon i Midtøsten. De avviser ikke at det finnes enkelte eksempler på diskriminering og trakassering av kristne, men legger vekt på at fredelig samvirke i hverdagen mellom kristne og muslimer har vært og fortsatt er det vanligste. De ber oss innstendig om også å formidle denne virkeligheten når vi forteller om kristnes kår i Midtøsten.

Flere vi møtte, la vekt på at etter revolusjonen i Iran i 1979 og særlig etter 11. september og 'krigen mot terror', har de internasjonale konfliktene mellom Vesten og den muslimske verden økt. Resultatet er blitt sterkere religiøs og politisk ekstremisme både blant kristne og muslimer. I Midtøsten merkes dette ved at internasjonale konflikter smitter over, og ekstreme grupperinger får innpass slik at relasjonene mellom kristne og muslimer forverres. Det var mer frykt for ekstremisme nå enn vi har merket ved tidligere besøk til regionen. Flere la vekt på at ekstremismen nå får dypere grobunn på grunn av økende fattigdom og frustrasjon over manglende fredsforhandlinger mellom Israel og palestinerne. Dette skjer samtidig med de politiske og sosiale omveltningene i den arabiske våren som har skapt usikkerhet med tanke på framtida. Dette ble nevnt som en forklaring på økt ekstremisme og oppslutning om populistiske islamske partier, for eksempel i Gaza og Egypt.

Det er som nevnt vanskelig å snakke generelt om kristne i Midtøsten. Kristne utgjør en sammensatt gruppe, og situasjonen i de ulike landene er høyst ulike. I Libanon nyter kristne mange privilegier. I Palestina og Jordan kvoterer de inn i maktposisjoner i et antall som langt overgår den reelle størrelsen til gruppa. I Egypt har kristne i større grad følt seg trakassert og diskriminert av storsamfunnet og i større grad enn andre steder isolert seg fra det. I det første parlamentsvalget etter revolusjonen ble kristne underrepresentert i parlamentet. I Irak og muligens også Syria har mange kristne måtte flykte, bl.a. pga. sekterisk vold.

Utfordringen blir å snakke sant om en kritisk situasjon og vise solidaritet med både kristne og andre medmennesker som lider, uten å bygge opp under konstruerte fiendebilder, bidra til å flytte fokus bort fra de egentlige problemene eller bidra til å eskalere identitetspolitiske spenninger. Fra å snakke om «forfulgte kristne i Midtøsten» bør man heller kanskje snakke om trosfrihet for religiøse minoriteter, likeverdig medborgerskap for alle, sikkerhet for sårbare grupper etc.

Minoritetsbeskyttelse i kollektive samfunn

«Jeg tilhører ingen minoritet, jeg er kopter». «Jeg er ingen kristen minoritet, jeg er kristen araber». Slike tydelige utsagn møtte vi igjen og igjen i alle landene vi besøkte. Et av de klareste inntrykkene vi tok med oss hjem er at kristne i Midtøsten ber oss om ikke å kalle dem for «minoriteter». Det er flere grunner for dette, hvorav et par skal nevnes. Historisk og kulturelt har de kristne i Midtøsten vært – og er fremdeles – er svært viktig gruppe i sine samfunn. Selv om de tallmessig er få, er deres innflytelse og deltakelse i samfunnslivet betydelig. Ved å bli kalt «minoritet» kan det indikeres at de tilhører en marginal og betydningsløs gruppe i samfunnet. En annen grunn er at «minoritet» kan gi assosiasjoner om en liten særgruppe som egentlig ikke hører til i samfunnet. Det kan forsterke «vi og de andre»-holdninger og fremme konflikter med den muslimske majoriteten og gjøre de kristne mer utsatt for diskriminering. Ved å fokusere på at de er kristne er en «minoritet», kan vi bidra til at de ikke bare kjenner seg - men faktisk blir - mer sårbare.

Vi fikk også klar oppfordring fra kristne bl.a. i Egypt og Gaza om å være ytterst varsomme med å bruke begrepet «forfulgte» om de kristne i Midtøsten. Direktøren i Bibelselskapet i Kairo var tydelig:

«Snakk lavere om de kristne, høyere om egyptere». Men dette ville han understreke at det som tjener de kristne best, er at menneskerettighetene respekteres for *alle* borgere i Egypt. De kristne deler skjebne med resten av befolkningen når det gjelder de generelle politiske, sosiale og økonomiske kår. Et demokratisk samfunn som er en rettstat med respekt for menneskerettighetene, er den beste garanti for at også minoriteter beskyttes.

Vi ble bedt om å formidle at mye av det som vestlige medier omtaler som forfølgelse og diskriminering av kristne, ofte egentlig handler om noe annet. Enkeltepisoder som omtales som overgrep mot kristne, har ofte vist seg å være konflikter som skyldes familiære forhold, strid om eiendom, politisk uenighet m.m. – og også enkelte ganger provokasjoner fra kristne. Det er derfor uhyre viktig at vi undersøker de faktiske forhold før vi trekker konklusjoner i slike saker. I Egypt arbeider Arab West Report med en slik dokumentasjon.

Men - det er et *men* her. For samtidig som flere kristenledere gav uttrykk for en slik holdning og for at de hadde svært gode relasjoner til muslimer generelt og til muslimske myndigheter, gav de også uttrykk for en bekymring for framtida. Dette gjaldt særlig i Egypt. Det er opplagt en oppriktig redsel for at det nye regimet ikke skal sikre minoritetenes rettigheter. Noen av dem vi traff hadde en «vi håper det beste – og tror det verste»-holdning. Vi merket også en tvetydig holdning blant enkelte kristne ledere i retning av at de gav uttrykk for ikke helt å stole på muslimer generelt, samtidig som de sa at de selv kjente mange ærlige og flotte muslimer.

Samfunnene i Midtøsten er preget av kollektiv tenkning, sterke personlige relasjoner og lojalitetsbånd til familier og grupper. Dette gjelder både i samfunnet og innad i de religiøse sammenhengene; ikke bare under de gammeldagse autoritære regimene som nå faller, men også innenfor mer demokratiske strukturer. Nepotisme og korrupsjon er kjente fenomener også i Israel og blant de palestinske myndighetene. Ungdom og kvinner blir ofte satt på sidelinjen i forhold til menn og grupper som har religiøs fortolkningsmakt og/eller politisk og økonomisk innflytelse. Her har vi en medvirkende årsak til disse grupperes deltakelse i den arabiske våren. Også i Israel, Gaza og Vestbredden gav folk vi møtte uttrykk for at man var lei av korrupsjonen blant politikere, og at politikerforakten øker, ikke minst blant ungdom.

Derfor er det uhyre spennende å følge utviklingen i Egypt når landet nå skal velge ny president og utforme en ny konstitusjon. Hvordan skal et demokratisk system utformet med vestlig individualisme som historisk bakgrunn, tilpasses et kollektivt tankesett og tradisjonelle samfunn i dagens Midtøsten? For eksempel i Egypt er en stor del av befolkningen analfabeter som lever under fattigdomsgrensa. Vanlige folk er sterkt imot det gamle regimet og vil ha noe nytt, men de har få eller ingen erfaringer med demokrati. Salafistenes store oppslutning ble forklart med disse forholdene.

Religiøs og sekulær lovgivning

Et tema som ble berørt i flesteparten av møtene under delegasjonsreisen, var forholdet mellom stat og religion når det gjaldt lovgivning, og da særlig familielovgivningen. I de fleste landene i Midtøsten er familielovgivningen delegert til religionene. Ofte er det slik at den sekulære lovgivningen og rettsinstansene er basert på romerretten og internasjonal rett, mens familieretten er basert på religiøse tradisjoner og hellige skrifter. Det er dette siste som kalles sharia i islam. Men det finnes som nevnt også jødiske og kristne familieretter. I noen land som f.eks. Saudi-Arabia er også strafferetten delegert til religiøse institusjoner. I Libanon er familieretten, i tillegg til noen reguleringer av bankvesenet (islamic banking), delegert til religiøse institusjoner. I Libanon har de kristne domstolene frasagt seg domsmyndighet over fordeling av arv – et tradisjonelt tema for religiøse familieretter i Midtøsten.

I Jordan møtte vi dem som gikk lengst i eksplisitt å si at man burde sekularisere all lovgivningen, og at dette ville være det beste for de ulike minoritetene. I Libanon argumenterte man i større grad ut fra at ordningene med religiøs lovgivning på spesielle kulturelle og religiøse felt var en god multikulturell modell for et religiøst og kulturelt heterogent samfunn. Men det vil være vanskelig å bestemme grensen for hva som skal reguleres av religiøs lov, og hva som faller inn under verdslig lov.

I arbeidet med ny konstitusjon i Egypt er dette relevante problemstillinger. I møte med Det muslimske brorskapets politiske parti, Freedom and Justice Party, ble vi forklart at sharia skal gi *inspirasjon* til lovgivningen, mens talsmannen for salafistenes parti sa at sharia skal danne *grunnlaget* for lovgivningen. Dette er en vesentlig forskjell på det islamistiske salafistpartiet, Al Nour, og det sekulære Freedom and Justice Party som bygger politikken på islamske verdier.

Kvinneprojektet til Den lutherske kirken (ELCJHL) er et forsøk på å reformere den kristne familieretten i Jordan og Palestina for å oppnå større grad av rettferdighet for kvinner. I det palestinske og jordanske samfunnet arver menn dobbelt så mye som kvinner, og det er svært vanskelig for kristne kvinner å få skilsmisse. Det var flere som pekte på at mange kvinner konverterer til islam for lettere å kunne skille seg, for så å konvertere tilbake til kristendommen – noe som naturlig nok skaper religiøse spenninger. I dag er det slik at de palestinske lutheranerne hører inn under anglikansk familierett, men det arbeides med å få til en egen luthersk rettsinstans – men den hensikt å kunne bygge familieretten mer på likestilling.

Den jordanske kvinnekommisjonen var blant dem som gikk lengst i å advare mot den religionsstyrte familielovgivningen. Man mente denne systematisk diskriminerer kvinner og i mange tilfeller var menneskerettighetsstridig. Etter at kvinnebevegelsen i Jordan klarte å øke kvinners arveandel, kunne de fortelle at det er registrert flere drap på kvinner hvor motivet har vært å kvitte seg med konkurrerende arvinger.

Egypt – mens vi venter på?

I Kairo besøkte vi Al-Azhar-universitetet. Universitetet hevder selv å være verdens eldste, og er tradisjonelt sett regnet for å være den tyngste læreinstasjonen innen sunniislam. Denne autoriteten er imidlertid blitt utfordret de siste tiårene på grunn av Al-Azhars tette relasjon til det forrige egyptiske regimet. Representantene for Al-Azhar kunne fortelle at etter revolusjonen 25. januar 2011 har Al-Azhar samlet ulike religiøse grupperinger i Egypt for å få dem til å ta felles ansvar for landet. Al-Azhar spiller en stor rolle da den er den eneste som har autoritet nok til å samle alle trosretninger i landet til dialog – inkludert ikke-troende. Universitetet har formalisert en dialog med den koptisk-ortodokse kirken og med andre kirker i Egypt som har fått navnet *The house of the Egyptian family*. Et av målene med dialogene er å diskutere sekterisk vold og andre samfunnsproblemer. Det jobbes nå også med at Al-Azhar skal starte dialoger med ulike islamske sekter (salafistgrupper og wahabister) som er på en viss frammarsj i landet.

Al Azhar har det siste året lansert to større dokumenter om den politiske og religiøse fremtiden for Egypt. Det første ble lansert i juni 2011 og har fått navnet *Document on the future of Egypt*. Det andre ble lansert i slutten av januar 2012 og heter *Document on the fundamental freedoms*. Dokumentene er et forsøk fra Al-Azhars side på å ta en ledende rolle i å definere Egypts fremtid, hva slags demokrati som skal bygges, og hva slags verdier som skal prege staten. Begge dokumentene stadfester at islam er, og skal være, majoritetsreligionen i landet, at islamsk lov skal være utgangspunktet for landets verdier og lovverk, men anerkjenner også fundamentale rettigheter og likt medborgerskap (equal citizenship) for alle grupper – dvs. for jøder, kristne og muslimer. Al Azar driver også internt islamsk dialogarbeid mellom sunni- og shiamuslimer, og de merker nå pågang fra

flere grupper inkludert Brorskapet og salafister som alle vil være med i dialogarbeidet. Kirkene i landet, med unntak av én, har sluttet seg til dokumentene.

Al Azhar poengterte at pave Shenoudas død gir en mulighet for ny integrering av kristne i Egypt. I følge dem har strategien til de koptisk-ortodokse i lengre tid vært å isolere seg. Nå ser det ut til at de i større grad ønsker å ta del i storsamfunnet. Det ble gjort et poeng ut av at Al Azhar ikke bare skal tjene muslimene og den koptiske kirke ikke bare de kristne, men at samarbeid og religiøs pluralisme må forme det nye demokratiske Egypt.

Vi møtte også representanter for den koptiske kirken og de protestantiske kirkene. Kirkene driver et omfattende sosialt arbeid i Egypt, og selv om det kanskje kun er om lag 5–15 millioner kristne i Egypt i dag (så stort var spennet mellom tallene vi fikk oppgitt, det reelle tallet hemmeligholdes av politiske hensyn), så spiller de kristne en betydningsfull rolle i samfunnet, både kulturelt og sosialt.

Protestantene pekte på at de protestantiske kirkene var først ute av kirkene som aktivt støttet revolusjonen, og de la til at revolusjonen var 100 % egyptisk. Siden sluttet flere seg til, også den koptisk-ortodokse kirken, som har opptrådd ganske tvetydig i forhold til revolusjonen. Mens pave Shenouda var imot revolusjonen: Han støttet president Mubarak til siste stund, og mente de kristne til å holde seg hjemme. Men koptisk-ortodoks ungdom gikk ut i gatene og startet egne ungdomsorganisasjoner som støttet revolusjonen. På Tahirplassen var alle slags egyptere, og revolusjonen har ført til nytt samarbeid på tvers av religiøse skiller. I følge de protestantiske lederne vi møtte, har det skjedd både en ekstern og en intern holdningsendring blant kristne i Egypt etter revolusjonen: For det første har det ført til at det har vokst fram et økumenisk grasrotkrav om at kirkene må slutte med rivalisering og slutte fred seg i mellom. Kravet har igangsatt en prosess hvor man nå prøver å danne et økumenisk kirkeråd i Egypt (Christian Council of Egypt), noe som ikke har vært mulig tidligere. For det andre har kirkene åpnet seg mer mot storsamfunnet. Før var man en regimelojal og noenlunde beskyttet minoritet som i stor grad isolerte seg fra storsamfunnet og gjorde som man ble fortalt. Nå ser mange kristne på seg selv som en del av det større samfunnet, føler en viss grad av tilhørighet og krever sin rett. Kristne tar del i den offentlige debatten om hva slags Egypt man vil ha i framtiden. Kirker møter islamister til dialog og ser hvor man kan oppnå felles enighet.

Som et eksempel på det siste vistes det til den ferske felleserklæringen *Statement of the Muslim Brotherhood and the Leaders of the Evangelical Church in Egypt* som ble framforhandlet mellom Det muslimske brorskapet og det protestantiske kirkerådet i Egypt. Den 10-punkters lange felleserklæringen inneholder bl.a. enighet om trosfrihet, likt medborgerskap for alle statsborgere, like plikter og rettigheter, og likhet for ulike religiøse grupper med tanke på økonomiske muligheter.

De egyptiske kirkelederne pekte på at det har skjedd mye positivt i kjølevannet av revolusjonen, men samtidig gav de klart uttrykk for en avventende holdning til hva som videre vil skje. Valget av ny pave vil være svært viktig for hvorledes den koptiske kirken vil forholde seg både til myndighetene, og for hvilken rolle kirkene vil spille i samfunnet. Det som også blir avgjørende, er hvorledes den nye konstitusjonen blir, og hvem som vinner presidentvalget. Mange kristne foretrekker Brorskapet fram for mer islamistiske partier, samtidig som de nærer en skepsis til hvorledes Brorskapet vil framstå om de får politisk makt.

Religionsdialogens betydning

Overalt hvor vi var, ble behovet for religionsdialog trukket fram. I Israel og Det palestinske området står fredsprosessen helt i stampe, og de religiøse lederne er blant de få som snakker seriøst med hverandre på tvers av skillene. I Egypt er religionsdialog et viktig redskap i byggingen av det nye

samfunnet. Det er ikke minst viktig for å sikre religionsfrihet og minoritetsbeskyttelse i arbeidet med en ny konstitusjon. I Jordan og Libanon er religionsdialog også en del av myndighetenes prosjekt for å sikre politisk stabilitet.

Midtøsten er full av spenninger, politisk, kulturelt og sosialt. Den økonomiske utviklingen er også usikker. I alt dette møtte vi en tydelig forventning til at kirkene har en viktig rolle å spille i samfunnsutviklingen, gjennom sitt omfattende sosiale arbeid, sine skoler, men også gjennom sitt forsonings- og fredsbyggende arbeid.

Med ny ledelse i Middle East Council of Churches er det håp om at også det økumeniske samarbeidet i Midtøsten kan styrkes. Dette er viktig både for å kunne gi en tydelig og samstemt kristen stemme inn i samfunnsdebattene, men også for videreutvikling av de mange religionsdialoger kirkene deltar i. Samarbeidet med internasjonale økumeniske organisasjoner og kirkelige partnere i andre deler av verden er avgjørende viktig for at de kristne skal forbli i Midtøsten og for at kirkene der skal kunne fortsette å spille en viktig rolle.

Oppfølging i Den norske kirke

MKR vil oppdatere sitt styringsdokument for Midtøstenarbeidet på sitt møte 29.- 30. mai 2012 og bør merke seg følgende innspill fra delegasjonsreisen:

- «Forfulgte kristne»-debatten: MKR bør videreformidle erfaringene fra reisen til både norsk UD, offentlighet og kristenhet. Det bør arrangeres en konsultasjon sammen med SMM. MKR skal gi innspill til sak om «forfulgte kristne» på Ungdommens Kirkemøte.
- Hvordan kommuniserer vi utviklingen i det jødiske samfunnet til en Dnk-opinion?
- Relasjonene mellom MKR/Dnk og Israelsmisjonen, Casparisenteret, de Jesus-troende jødene, de evangelikale menighetene og de historiske kirkene må følges opp.
- Samarbeidet med kvinneprosjektet i den lutherske kirken (ELCJHL) bør videreutvikles. Det bør vurderes om vi skal koble dette på kvinnearbeid i Dnk, for eksempel ved å arrangere utveksling og/eller felles seminarer.
- Et viktig spørsmål blir å ta stilling til hvor i Midtøsten Dnk bør satse. I dag ligger hovedfokuset på Palestina og Jordan. Bør man også tenke et videre engasjement? I så fall hvor. Egypt? Hvem bør være våre samarbeidspartnere?
- Delegasjonen inviterte Fr. Nabil Haddad til Norge. Det må følges opp, men MKR må også ta stilling til hvordan vi skal følge opp samarbeidet med Jordanian Interfaith Coexistence and Research Center (JICRC). Videre bør det vurderes om MKR skal bidra i arbeidet rundt Arab Initiative against Christian Emigration. Vi er velkomne til å engasjere oss i dette dersom vi ønsker.
- En del av det vi erfarte og lærte på delegasjonsreisen, bør også følges opp interreligiøst. En ting blir den jødisk-kristen-muslimske delegasjonsreisen til Abrahams barn i november. En annen ting er at engasjementet for religiøse minoriteter ute i sterke grad kan kobles opp til religionsdialogarbeidet i Norge, som jo nettopp i stor grad er rettighets- og minoritetsorientert.
- Det foreslås at de nordiske kirkene skal drøfte Midtøsten-engasjementet på det nordiske sekretærmøtet. Er det f.eks. behov for en større grad av koordinering?
- Et forsterket samarbeid med Kirkerådet i Midtøsten (MECC) må vurderes. Også fordi Libanon fort kan komme til å spille en nøkkelrolle i regionen mht. minoriteter og kristne.
- MKRs samarbeid med Kirkenes Verdensråd (KV) må også ses i lys av reisen. KV skal arrangere en større konferanse om kristne i Midtøsten mot slutten av året hvor MKR antas å delta. MKR bør spille inn sine erfaringer fra delegasjonsreisen til KVs sekretariat.
- CEOSS kommer til Norge 13.-16. september. MKR bør møte disse sammen med KN og Digni og kanskje arrangere et seminar om Egypt.